

El llegat de Joan Fuster continua sense destinació, un any després de la seua mort

La resposta que no arriba

A punt de complir-se el primer aniversari de la mort de Joan Fuster, el seu llegat no té una ubicació definitiva. Mentrestant unes institucions i altres parlen de projectes inconcrets. Max Cahner, un dels marmessors que esperen una resposta de la Generalitat valenciana, s'ha decidit a parlar.

Era l'any 1972. La dictadura encara tenia més de mil dies per davant per a esvair-se sense conflictes traumàtics. Al País Valencià, parlar d'un arxiu nacional (valencià) o d'un govern propi, era cosa de tertúlies poc concursades i de cançons. Joan Fuster, convertit ja en una fita ineludible per al nacionalisme català, exercia des de Sueca (la Ribera Baixa) la reflexió i la crítica que convulsionaven una generació que algun temps més tard perdria, en gran part, la memòria. Aquell any, l'escriptor va redactar un testament per assegurar-se que allò que tenia continuaria sent d'alguna utilitat per al poble

que ell sempre havia tractat d'incomodar des de la cultura. Les circumstàncies polítiques i socials dirigiren una "última voluntat" que Fuster no va modificar malgrat les passes que va donar en aquest sentit. Ara, més de vint anys després que aquell document fóra escrit i a punt de complir-se el primer aniversari de la mort de l'escriptor, el llegat de Fuster busca una destinació en una situació política diferent.

PRODUCTE D'UNA ÈPOCA

Al testament, la casa de l'assagista, un

edifici de principis de segle amb cert interès, és per a l'escriptor i amic Josep Palacios, mentre que tot allò que considerava valuós, culturalment valuós, té una destinació pública a concretar: la seua biblioteca, amb més de 25.000 llibres, les seues obres d'art, amb peces de Saura, Miró, Renau o Alfaro, i, sobretot, l'arxiu personal.

Les donacions, en qualsevol cas, estan fetes amb moltes precisions i redactades sota clàusules que impedeixen que vagen a parar a unes mans que poc profit en traurien. Només una d'aquestes està feta de manera directa i sense cap condició.



Els llibres eren la gran passió i un dels més importants llegats materials de Fuster.

RAFA GIL

Fuster va confiar el seu arxiu personal a la Biblioteca de Catalunya, una institució que ja funcionava durant els anys setanta, amb una trajectòria prestigiosa i independent. Al testament, la biblioteca és per a l'Ajuntament de Sueca, sempre que es comprometia a ubicar-la i mantenir-la adequadament.

Però, més tard, el mateix Fuster va ser conscient que els canvis polítics i els del seu patrimoni (els millors llibres i quadres arribarien a les seues mans anys després de redactat el testament), exigien també un canvi en aquesta última voluntat. Aquest és el sentit dels marmessors, els editors Eliseu Climent i Max Cahner i el fillèg Joaquim Maluquer, que són les persones que Fuster va triar perquè vetllaren per la seua herència.

Segons Max Cahner: "Nosaltres considerem que hem estat triats per tal que el llegat de Fuster no es malinterpreti". Les declaracions d'un dels marmessors, després que aquests decidiren guardar silenci fins que es poguera fer pública la destinació final del llegat de l'escriptor de Sueca, són la resposta a un altre silenci; el de la Generalitat valenciana, que té en les seues mans el projecte que els marmessors li han presentat de fa mesos i no ha contestat.

Però aquesta proposta no és l'única que la Generalitat ha rebut. Per la seua banda, l'alcalde de Sueca, el centrista Vicent Vera, actual cap de llista pel CDS a València, presentava a la premsa el passat mes de març un projecte de Fundació Joan Fuster. En aquesta fundació participarien la Generalitat valenciana, la de Catalunya, el mateix Ajuntament de Sueca, el Ministeri de Cultura i la Universitat de València. La ubicació seria la mateixa casa de l'autor de *Nosaltres els valencians*, que l'ajuntament pensava comprar a Josep Palacios, i la del costat, de construcció semblant, per a la qual el ple del consistori aprovà destinar 33 milions de pessetes. Els papers de

cada institució estaven ben definits: el ministeri s'hauria d'ocupar de la informatització i manteniment de la biblioteca, la Generalitat valenciana de restaurar i adequar els dos edificis, la de Catalunya d'aportar fons econòmics i la Universitat de València de coordinar les tasques d'aquesta fundació. Però malgrat la densitat d'aquesta proposta, les probabilitats que arribe a ser realitat són escasses. L'alcalde, Vicent Vera, preguntat la setmana passada sobre la marxa del projecte, va ser contundent: "està aturat". La compra de les cases, de fet, s'ha paralitzat, tot i que el pressupost ja estava aprovat.

Segons Vera, només el Ministeri ha donat resposta afirmativa al projecte. L'alcalde de Sueca va afimar que ha mantingut una reunió amb Fedreric Ibàñez Soler, director general del Llibre de l'administració central, en la qual aquest es

comprometia a participar en la Fundació i a col·laborar decididament en un homenatge a Fuster. No obstant, Magdalena Vinent, directora del Centro de las Letras Espanolas al Ministeri de Cultura, de qui depèn en primera instància aquesta col·laboració, va aclarir a EL TEMPS que: "En principi és clara la participació en l'homenatge, mitjançant la subvenció vol contractar, i la compra de llibres de Fuster per a les biblioteques, però, de la fundació, encara no se n'ha concretat res".

En termes semblants s'expressava la Universitat de València. Segons el rector, Ramon Lapiedra: "la Conselleria de Cultura de la Generalitat valenciana ens va dir si nosaltres participaríem en una Fundació Joan Fuster. Li vam respondre que sí, això és tot el que sabem".

INSTITUCIÓ CONTRA EFICÀCIA

La Conselleria ho proposa a la Universitat, l'Ajuntament de Sueca ho proposa a la Generalitat i al Ministeri... tanta institució contrasta amb les propostes dels marmessors, els únics que, en definitiva, poden decidir on ha d'anar el llegat Fuster. Max Cahner no pot evitar un cert descontentament: "Sentim parlar dels uns i dels altres projectes i ningú no ens consulta. L'únic contacte que he mantingut amb Vicent Vera va ser a Xàtiva, després d'una conferència meua sobre els Borja. Al restaurant on sopàvem hi havia també una reunió del CDS on es trobava Vera, que em va saludar i em va parlar del seu projecte com una cosa ja pràcticament feta. Jo crec que Sueca tracta de deixar clar que pot assumir la part del llegat que li atorga el testament, ja que Fuster posà unes condicions molt concretes per tal que els seus llibres es quedessin allà".

Per l'ex-conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya: "Tots els marmessors, i també l'he-



La casa de Fuster es encara propietat de l'escriptor Josep Palacios.

RAFA GIL

reu, Josep Palacios, hem aprovat la proposta que hem fet a la Generalitat valenciana. Aquest projecte preveu que tot el llegat s'ha de quedar al País Valencià. Fuster no tenia una Generalitat a qui lliurar el seu arxiu quan va redactar el testament però és evident que l'existència d'un govern propi és una circumstància que ell desitjava. Nosaltres hem pensat que el seu arxiu literari, compost de cartes de gran interès amb diferents personalitats de la cultura catalana ha de quedar-se al País Valencià i que la Biblioteca de Catalunya es pot quedar amb una còpia. Les negociacions, no obstant, s'han de fer amb tacte exquisit i sense oblidar que és la Biblioteca l'hereva natural". EL TEMPS ha tractat sense èxit de conèixer quina és la resposta de la Generalitat valenciana a la proposta. La mateixa que ha donat als marmessors: silenci.

SILENCI I CONTRADICCIÓ

Respecte a la biblioteca, les versions dels diferents aspirants a quedar-se-la són molt contradictòries. Segons va declarar Vicent Vera a diversos mitjans de comunicació, molts dels exemplars estan repetits, de manera que una part podria passar a la futura biblioteca valenciana de la Generalitat mentre que d'altres podien quedar-se a Sueca. ¿Quins es queden? Els més valuosos. La versió de la Generalitat és la contrària: segons es va dir immediatament després del traspàs de l'escriptor, Fuster estava a punt de cedir els seus llibres a la futura biblioteca valenciana, de la qual ja havia estat nomenat assessor permanent, i és d'aquesta manera com s'ha d'interpretar la seua última voluntat.

Segons Cahner, els marmessors volen evitar aquestes confrontacions "que fan semblar en ocasions que tothom vol aparèixer com a hereu amb vista a les eleccions". La seua proposta també aspira a fer valer el dret de les dues institucions i que els llibres siguin repartits segons els criteris d'importància i utilitat que puguen tenir en una biblioteca pública com la de Sueca o una altra destinada a investigadors com la Biblioteca Valenciana.

"Però el debat de fons —remarca Cahner— és que el llegat de Fuster ha de servir per insistir en la seva línia de treball, també la ideològica. Cap institució l'ha de mantenir com a exclusiu. A nosaltres ens sembla més útil la creació d'un organisme que es limiti a classificar l'arxiu i facilitar-lo convenientment a qui vulgui investigar que no pas una macroestructura ineficaç.



Max Cahner: "Nomes volem que ens escoltin".

J. MORERA



Vicent Vera ha llançat una proposta al marge de la feta pels marmessors.

ARXIU

En aquest sentit no em sembla malament que el ministeri, ara en mans de Solé Tura, que no compartia en absolut les tesis de Fuster, es vulgui incorporar a un gran homenatge, però això s'ha de desvincular d'una possible fundació. Calen menys grans actes i més investigació. Per això és important que la societat civil i els intel·lectuals apareguin en un organisme que s'ha de desvincular tant com sigui possible dels polítics i, sobretot, s'ha de tenir en compte que per a qualsevol projecte de fundació o similar s'ha de considerar la presència d'algun delegat de la Biblioteca de Catalunya; primer perquè són hereus i, segon, perquè la incorporació d'una insti-

tució del Principat respon a la idea de Fuster, que treballà sempre per vincular constantment els Països Catalans".

L'arribada de les eleccions no ha fet més que retardar encara més les negociacions. El testament especifica que els marmessors tenen un termini de deu anys per poder arribar a un acord, per unanimitat, sobre el lloc on ha de quedar el llegat de l'escriptor. Per Max Cahner, "el termini és llarg però cada mes que passa és un mes que els investigadors no tenen al seu abast aquesta informació i, per tant, un temps de treball perdut. Jo vull pensar que en l'esperit del senyor Lerma és present la importància que té aquest llegat. Jo crec que hauria de convocar ja els marmessors, perquè les eleccions no són un tema que hagi d'influir i, parlant sobre el nostre projecte, estic segur que podríem trobar una proposta conjunta. Insisteixo que és una oferta que ja hem fet a la Generalitat. Només volem que ens escoltin".

La pilota, doncs, és en mans de la Generalitat valenciana. És aquesta qui ha de decidir què fa amb el que els marmessors li han dit i com pacta amb l'Ajuntament de Sueca una cessió dels llibres que deixe tothom content. El seu silenci no fa sinó provocar els malentesos i perjudicar el futur d'un llegat molt significatiu per al poble valencià. Com a solució, no obstant això, sempre es pot fer una interpretació literal del testament i embalar amb cura els documents de l'escriptor de Sueca camí de la seu de la Biblioteca de Catalunya...

Jordi Sebastià